

100 JAAR GELEDEN: EXPO 1913 DEEL 2 (APRIL - JUNI)

VOOR U VERZAMELD UIT 31 500 EDITIES VAN DE GAZETTE VAN GENT

26 april 1913

De stedelijke beplantingsdienst heeft één van de pleinen voor de statie Gent-Sint-Pieters in een zeer lieve square veranderd en men werkt naarstig aan het opruimen van overgebleven materialen van het nieuw stedelijk hotel.

De statie wordt langs binnen versierd met azalea's en andere planten. De lange gaanderij onder de opgehoogde spoorbaan is bezet met laurierbomen in groene kuipen, die een zeer fraai zicht aanbieden. De kaai langs waar de koninklijke trein om 2 1/2 uur moet aankomen is eveneens met bloemen versierd.

27 april 1913

Een eerste voorbeeld van een *Tehuis voor Jonge Meisjes* wordt nu gevolgd door de katholieken. Onder de bescherming van de bisschop van Gent en de echtgenote van de gouverneur en het voorzitterschap van gravin de Hemptinne, wordt nu een tweede dergelijke instelling tot stand gebracht.

De beide inrichtingen hebben tot doel de jeugdige vreemdelingen die tijdelijk te Gent zullen verblijven, te beschermen tegen de ondernemingen van de gevaarlijke handelaars in blanke slavinnen en alle andere verleidingen en valstrikken.

28 april 1913

Als men aan voortekens mag geloven is de bijval van de *Wereldtentoonstelling* verzekerd. Hunne Majesteiten en prins Leopold werden verwelkomd door de heren gouverneur, burgemeester, arrondissementscommissaris en generaal van de burgerwacht.

Ze reden in de koninklijke berline tussen een dicht opeengepakte menigte naar de hoofdingang van het Feestpaleis, waar zij aan de monumentale trap

ontvangen werden door de heren voorzitters van de tentoonstelling Cooreman en Braun, de bestuurders Casier en Coppieters en de Smet de Naeyer en de algemene commissaris Boddaert.

Toen zij in de kleine feestzaal verschenen brak een oorverdovend geroep los van Leve de koning! Leve de Koningin! door honderden vertegenwoordigers van de officiële wereld. Men bemerkte er ook priester Fonteyne en priester Daens. Dames in rijke, smaakvolle toiletten waren talrijk aanwezig.

Hunne Majesteiten waren vergezeld van de heren de Broqueville, kabinets-overste en de ministers Hubert en Helleputte.

Toen de vorsten en prins Leopold plaats hadden genomen in de gouden zetels op de koninklijke troon trad de heer Cooreman in het kostuum van staatsminister naar voor en sprak de officiële redevoering uit. Daarna nam de heer Callier, voorzitter van de *Koninklijke Maatschappij van Tuinbouw en Kruidkunde* het woord.

De koning antwoordde slechts enige zinnen, op stille toon uitgesproken en daalde met zijn gemalin en zijn zoon de trappen af om een wandeling door de tentoonstelling te doen, steeds links en rechts groetend, om te danken voor de toejuichingen die allerwege opstegen.

Na dit bezoek zette de koninklijke stoet zich weer in gang en begaf zich langs het park, de Belvédèrelaan en de Natiënlaan naar het paviljoen van de stad Gent. Aan de drempel sprak de heer burgemeester een Vlaamse rede uit. De koning antwoordde in het Nederlands en zegde hoezeer de koningin en hij belang stellen in de tentoonstelling en de vurigste wensen vormen tot haar wellukken.

De kleine juffer Denise Feyerick, het beminnelijk dochtertje van de heer Jacques Feyerick-Braun, heeft de koningin een prachtige tuil orchideeën aangeboden.

Alvorens het *Prinsenhof* te verlaten hebben de koning, de koningin en de prins hun handtekening geplaatst op een bladzijde van het *Guldenboek*.

Het was half zes toen het bezoek ten einde liep en de koninklijke berlines de vorsten door een dichte, juichende volksmenigte terug naar de statie voerden. De hofrijtuigen werden begeleid door eskadrons van de burgerwacht en het leger.

Was het *Feestpaleis* tijdens de dag reeds door duizenden nieuwsgierigen bezocht geworden, de toevloed was 's avonds niet minder groot voor het aangekondigde wandelconcert en weldra was de zaal zo stampvol, dat men uit vrees voor beschadiging van de inzendingen de deuren moest sluiten.

Dat maakte echter de rekening niet van de ontevreden bezoekers die begonnen te roepen en tenslotte de deuren inbeukten. Alles verliep echter nog betrekke-

lijk kalm.

Het concert zelf bekwam veel bijval en trok zich uitmuntend uit de slag. De verlichting van het park liet eerst wat te wensen over maar slaagde daarna op schitterende wijze en was toverachtig schoon.

29 april 1913

Van zondagmorgen rond 8 uur kwamen honderden bezoekers langs de verschillende statiën in onze stad aan. De winketten werden belegerd en op zeker ogenblik was het gedrang zo groot, dat de deuren ingestampt werden en velen zonder inkomgeld in de zaal drongen. De orde werd spoedig hersteld en 's namiddags ging de dienst tot iedereens voldoening. Men verzekert ons dat 60 000 personen de Floraliën hebben bezocht.

Te beginnen van donderdag zal het park deel uitmaken van de *Floralien* en voor het publiek van de *Wereldtentoonstelling* afgesloten zijn tot aan de Belvédèrelaan. Dit is een gevolg van de menigvuldige misbruiken die werden vastgesteld waarbij bezoekers van het park langs de restaurants in het *Feestpaleis* kwamen zonder de taks voor de Floraliën te betalen.

30 april 1913

In het *Oud-Vlaanderen* is een *Filippijns Dorp* ingericht. De bewoners hebben zelf hun woningen gebouwd. Ze zijn met 60 in getal, mannen, vrouwen en kinderen.

1 mei 1913

Gisternamiddag heeft de heer Henri Crombez, die een brievenpost per aeroplaan wil inrichten, een vlucht boven de tentoonstelling gedaan. Hij steeg op van het Sint-Denijsplein waar zijn loods staat, om na een ronde aldaar terug neer te komen

2 mei 1913

In het park is sedert gisteren de menagerie *Bostock* geopend. De uitmuntende voorstellingen met tientallen wilde dieren zijn toegankelijk aan de inkomprijs van 1 frank.

3 mei 1913

De 150 Senegalezen waarvan het dorp gebouwd is nabij de stadshofbouwschool zijn gisteren in hun verblijf aangekomen. Het dorp opent morgen en de officiële inhuldiging zal vereerd worden met de tegenwoordigheid van de algemene commissaris van de Franse Koloniën.

4 mei 1913

Teneinde zolang de *Wereldfoor* duurt de belemmering van het verkeer in de stad te voorkomen en de toegang tot de tentoonstelling voor de vreemde wielrijders en automobilisten te vergemakkelijken, heeft de *Automobielclub der Beide Vlaanderen* aan de ingangen van de stad opschriften doen plaatsen op geëmailleerde platen, witte letters op blauwe achtergrond, die de kortste weg aanwijzen naar de terreinen. Het woord TENTOONSTELLING staat er op vermeld en een pijl duidt de richting aan.

5 mei 1913

Op de laatste dag van de *Floralien* was men verplicht de bezoekers slechts per groepen in de salons van de orchideeën toe te laten, om alle gevaar voor beschadigingen te vermijden. Herhaaldelijk werden de politieagenten en de soldaten die met de ordedienst waren gelast, door de drang van de nieuwsgierigen overrompeld.

Uiteindelijk kondigde men even na de middag aan dat de salons gesloten werden tot 2 uur. Dan ging er een gewoel op. Men riep, schuifelde en werd bijna handgemeen met de politie.

Men rekent dat meer dan 70 000 personen de *Floralien* hebben bezocht. Om een gedachte te geven van de massa vermelden we dat in Gent-Sint-Pieters niet minder dan 15 bijzondere treinen waren aangekondigd tussen 4 en 8 1/2 uur 's avonds.

5 mei 1913

De zo belangrijke afdeling van de Franse republiek werd gisteren om 4 uur officieel geopend. Een bijzondere trein uit Parijs bracht een aantal leden van het *Algemeen Commissariaat* te Gent aan. Om 4 uur vergaderden alle genodigden in het Eresalon van de Franse afdeling.

Redevoeringen werden uitgesproken, waarna de gasten de verschillende delen doorwandelden die waarlijk overweldigend zijn.

Reeds herhaaldelijk zijn in de pers klachten opgegaan over de wijze waarop haar vertegenwoordigers worden behandeld. Ondanks onze uitnodiging weigerde gisteren een bediende ons tot het *Eresalon* toe te laten. Verleden week werden een aantal Gentse dagbladschrijvers niet verwittigd van het bezoek der Hollandse en Duitse confraters, enkele wel. Wat schuilt daar achter?

7 mei 1913

Door de secretaris F. Jansens en de voorzitter Leo Meert van het *Vlaams Comiteit* werd een schrijven gezonden aan het *Uitvoerend Comiteit*.

“Wij hebben kennis genomen van de verschillende redevoeringen welke bij de opening van de Wereldtentoonstelling werden uitgesproken en drukken onze spijt uit dat artikel 5 van het verdrag van 19 oktober 1912 (In de toespraken zal de *Vlaamse taal de plaats krijgen die haar toekomst*) door de heer Cooreman werd overtreden.

De ontevredenheid in het Vlaamse land is groot en wij verzoeken het *Uitvoerend Comiteit* zeer beleefd doch dringend, er voor te zorgen dat de tekortkomingen in de mate van het mogelijke bij een volgende gelegenheid tot ieders voldoening zullen worden hersteld.”

9 mei 1913

Op het *Plein der Attracties* is aan de grote vijver de *Water-Chute* geopend. De Franse afdeling, het *Paviljoen van de stad Parijs* en de *Hal der Machines* zijn toegankelijk. Het Paviljoen van de stad Gent zal officieel geopend worden op 22 mei.

Niet minder dan zeven kiosken zijn binnen de *Wereldfoor* geplaatst: in de Erelaan, aan het *Museum van Schone Kunsten*, nabij de Duitse afdeling, aan het *Hedendaags Dorp*, in de Belvédèrelaan en twee langs de wandelplaats aan het *Paleis der Schone Kunsten*.

13 mei 1913

Gisteravond werd om 9 uur in de *Wereldtentoonstelling* het eerste vuurwerk afgestoken van op het balkon van de pyloon voor de draadloze telegraaf. Dit bleek echter niet van gevaar ontbloot te zijn.

Bij de minste wind werden vuursprankels op de daken van het *Paviljoen van Canada* en het *Koloniaal Paleis* gedreven. Op zeker ogenblik vreesde men

zelfs voor brand in het Canadees paviljoen. De bedienden moesten op het dak klauteren om de niet vuurbestendige bedekking met water te begieten en allereerste stond men met branduitdovers gereed.

De proef heeft aangetoond dat dergelijke evenementen in de nabijheid van paviljoenen uiterst gevaarlijk zijn. Het *Uitvoerend Comité* zal voorzichtig handelen door het bevel te geven, het vuurwerk voortaan op het sportplein te doen afschieten.

14 mei 1913

Bij goed weder zal de koning per automobiel naar de Wereldtentoonstelling komen om het *Koloniaal Paleis* officieel in te huldigen. Hij zal langs de ingang op de hoek van de Heuvelpoort en de Citadellaan binnenrijden en zich langs het park en de Natiënlaan recht naar het Koloniaal Paleis begeven. Na de inhuldiging zal Z. M. het *Paleis der Textielnijverheden* bezoeken en rond 5 uur weer naar Brussel vertrekken.

15 mei 1913

Op zaterdag 24 mei zullen om 8 uur 's avonds in de grote zaal van het *Feestpaleis* de koren en het orkest van het *Koninklijk Conservatorium van Gent*, onder het bestuur van de heer Emiel Mathieu, het oratorium *De Schelde* uitvoeren, gedicht door Emmanuel Hiel en op muziek gezet door Peter Benoit. Het orkest wordt aangevuld met de beste elementen van de Brusselse kwartetten en de koren van onze drie befaamde zangmaatschappijen de *Melomanen*, de *Verenigde Werklieden* en de *Mariakring*, tezamen een groep van 600 zangers.

De soli worden gezongen door mevrouw Hélène Feltesse, dramatische sopraan van de *Muntschouwburg*, de *Vlaamse Opera van Antwerpen* en de *Grote Schouwburg van Gent*. Verder treden op de heren Leo Vander Haeghen, Jozef Verniers, W. Waeyenberghe, Emiel Van Bosch, Arthur Steurbaut en Jan Collignon.

16 mei 1913

Men zou waarlijk zeggen dat sommige personen erop uit zijn de taak van de dagbladschrijvers steeds lastiger te maken. Gisteren begaven wij ons met de uitnodiging van de heer minister van koloniën op zak naar het *Koloniaal Paleis*.

Bij de ontvangst van de koning ging alles goed maar om Z. M. in het *Panora-*

ma te volgen eiste men een tweede kaart die niet iedereen had ontvangen. Eerst na lang aandringen liet men de dagbladschrijvers door.

Bij de opening van de textielafdeling gebeurde hetzelfde. Daar was het een soldaat die enige leden wilde beletten, waarop de heer Feyerick zelf tussenkwam.

Wanneer zal het *Algemeen Bestuur* er eens voor zorgen dat de perskaart haar volledige en noodzakelijke rechten bekommt?

Terwijl een dicht opeengepakte menigte in de Erelaan zich aan het *Paleis der Textielnijverheden* bevond, maakten enige *pick-pockets* er gebruik van om hun stieltje uit te oefenen. De politie en de bedienden van de *Wereldfoor* waren zo gelukkig vijf van die behendige dieven te snappen. Ze waren allen als heren gekleed.

Op het *Plein der Attracties* in het park verheft zich op korte afstand van het *Feestpaleis de Scenic Railway*, een soort *Montagne Russe*. Om 8 uur 's avonds reeds had de opening plaats. Met het prachtig weder was er een massa volk in het park en de *Scenic* maakte goede zaken.

Plotseling hoorde men een geweldige slag, gevolgd door een vervaarlijk geschreeuw. Eén der wagonnetjes waarin het volk plaatsneemt was uit de sporen gesprongen en de zes inzittenden werden met een ongehoord geweld tegen het houten baanvak geworpen. Alle zes werden gewond, twee ernstig en vier minder zwaar.

Tijdens zijn overbrenging naar het gasthuis overleed de 50-jarige Georges Miller, Engelse onderdaan, tijdelijk woonachtig in de Galglaan n° 33, bediende van de *Scenic*. De ongelukkige werd tegen een paal geslingerd.

Rond 10 uur 's avonds werd de heer adjunct-commissaris Weyn, die de nachtdienst in de tentoonstelling verzorgt, door één van zijn manschappen verwittigd en spoedde zich onmiddellijk per velo ter plaatse.

Aan de *Scenic Railway* stond het zwart van het volk en het ging er tamelijk rumoerig aan toe. Het scheen of de menigte de instelling wou binnendringen. De politie had veel moeite om achter de ware toedracht van de zaak te komen. De lieden van de *Scenic* toonden zich erg gesloten. De heer De Bie, substituut van de procureur des konings, deed een onderzoek waaruit het volgende bleek.

Om 9 uur 45 werden van de hoogte waarop de menigte die een reisje wilde maken toegang hebben twee wagonnetjes afgelaten, elk met vijf personen bemand. Deze rolden met grote snelheid de sterke helling af, om daarna een 29 meter hoge glooiing op te lopen.

Op de glooiing is een kabel aangebracht die voor doel heeft de wagonnetjes

behulpzaam te zijn bij het opwaarts gaan. Onderaan de rijtuigjes zijn een soort mechanische klauwen bevestigd, die de kabel grijpen en zo de wagentjes vastklampen die opgetrokken dienen te worden.

Toen ze op een paar meter van het toppunt gekomen waren losten plotseling de klauwen door een oorzaak die men niet kent.

De kabel draaide los en de wagonnetjes die van hun houvast waren losgeraakt vlogen pijlsnel achterwaarts de helling af, onder het geschreeuw van de tien inzittenden en de menigte die ooggetuige was van het voorval.

Een Engelse bediende van de *Scenic* stond onderaan de helling. Toen hij de rijtuigjes in wilde vaart naar beneden zag komen verloor de man zijn zinnen en sprong toe, waarschijnlijk met het inzicht ze tegen te houden. De ongelukkige kreeg een verschrikkelijke slag, vloog tegen de borstwering aan die doorbrak en stortte in de diepte. Hij werd in erbarmelijke toestand opgenomen, per auto weggevoerd en overleed kort daarna.

De wagonnetjes kregen in de holte tussen de hellingen een allergeweldigste schok. Van een rijtuig werd het ijzeren onderstuk langs de ene kant van het baanvak geslingerd en het houten bovendeel langs de andere. Het tweede rijtuig werd ook deerlijk gehavend. De inzittenden werden met ongemene kracht dooreen geworpen.

Een juffrouw van Engelse oorsprong, woonachtig op de Citadellaan, scheen heelhuids aan het ongeluk ontsnapt te zijn en liep onmiddellijk na het voorval naar huis. Later kloeg ze over zulke geweldige pijnen, dat haar familie bij hoogdringendheid een dokter moest ontbieden.

17 mei 1913

Verscheidene nieuwe afdelingen zijn toegankelijk voor het publiek. In het park de *Straat van Cairo* en het *Senegalees Dorp*. Op het terrein van de tentoonstelling zelf de hallen van Duitsland, Holland, Engeland en Denemarken. De paviljoenen van de steden Brussel, Antwerpen en Luik zullen aanstaande donderdag om 11 uur 's morgens officieel worden ingehuldigd. De magistraten van de verschillende steden zullen vergaderen in het *Paviljoen van Antwerpen*. Na afloop biedt het gemeentebestuur van Gent de burgemeesters, schepenen en gemeenteraadsleden een feestmaal aan.

18 mei 1913

Gisternacht werd om 1 uur 30 de brandweerpost in de tentoonstelling verwtigd door de brandmelder welke aan de *Hal der Machines* is geplaatst. De pompiers rukten onmiddellijk uit met hun materieel. Onderwijl was naar de

middenkazerne geseind geworden en de hulpauto vertrok dadelijk onder bevel van luitenant Vanderbeken. De brandweer overmeesterde het vernielend element in een klein kwartier.

Het vuur was ontstaan in een deel van de plankenvloer van de hal. Een stoomleiding, door enkele voddens omwonden, was door de hitte van de buis aan het smeulen gegaan, in brand gekomen en had zich vervolgens aan de plankenvloer meegedeeld, waarvan een gering gedeelte werd verkoold.

22 mei 1913

Gisteravond is op het *Plein der Aantrekkelijkheden* een kerel verrast die zich had weten meester te maken van drie kisten chocolade. De man had brokken van dit snoepgoed in zijn zakken en zelfs in zijn kousen gestoken. Het betreft een ontsnapte uit Merksplas. Onder beschuldiging van diefstal in de tentoonstelling werd hij ter beschikking van het gerecht gesteld en opgesloten.

24 mei 1913

Gisteren heeft om 3 uur de opening plaatsgehad van de onderaardse mijn in de bewaarde kazematten van de citadel. Teneinde hun Vlaamse broeders een gedachte te kunnen geven wat een kolenmijn is, heeft het Comité der *Belgische Steenkolenmijnen* heel in het klein maar zo nauwkeurig mogelijk, er één ingericht.

Men ziet er het beneden laten van een bak, de machinekamer, de verschillende gangen, de boormachines, de stalling voor de paarden en de bewaarplaats van de ontplofbare stoffen. Ter gelegenheid van de officiële opening waren die vervangen door champagneflessen die talrijk... ontploften!

25 mei 1913

Maandag zal de fanfare van de *Weesjongens* onder het bestuur van de heer De Roover om 5 uur een concert geven in de wijk *Oud-Vlaanderen*.

26 mei 1913

Zaterdagavond was er op het eerste Vlaams toonkundig feest in het *Feestpaleis* vooraf algehele verwarring. Door een spijtig - of gewild - misverstand kon de opvoering van *De Schelde* niet plaatshebben in de grote zaal, daar die benomen was door het vijfdaagse ruitersfeest. In allerijl diende een podium te worden geïmproviseerd in de kleine zaal.

Alhoewel behalve door de dagbladen geen ruchtbaarheid aan deze uitvoering was gegeven, stroomde de zaal tegen 8 uur vol en honderden belangstellenden konden niet meer worden toegelaten.

De Schelde, gedagtekend van 1867, is een werk dat nog steeds jong en fris gebleven is en zijn ontroerende minnezangen, evenals het koene optreden van de *Klauwaerts*, de *Watergeuzen* en de *Bosgeuzen*, klonken ons even strelend en treffend in de oren als 20 jaar geleden, toen wij het gewrocht voor de laatste maal hoorden.

Heel de zaal moest hetzelfde voelen want na het slot van het tweede deel, *Wilhelmus van Nassauwen*, was de drang onweerstaanbaar en heel de zaal juichte begeesterend het werk en de uitvoering toe.

De heer Mathieu mag trots zijn over de uitvoering. Heel de schare zangers en het orkest, door zijn krachtig bestuur meegesleept, verdiende ten volle de toejuichingen die het publiek hen mild toezond. Vooral de talrijke moeilijkheden werden in acht genomen die hun voor de gezamenlijke herhalingen in de weg waren gelegd. Zij hadden slechts één maal over de zaal mogen beschikken!

27 mei 1913

Om 3 uur 40 kwam plots een burger de brandweerpost van de *Wereldfoor* binnengestormd met de verklaring dat hij brand had bemerkt achter het *Paleis van Indië*. Op dat moment gingen in de Natiënlaan brandmelders aan het werken. De grote autopomp en de bespannen hulp trein snelden onmiddellijk naar de plaats van het onheil, onder het bevel van de heer adjudant Wille. Ondertussen werd de kazerne telefonisch verwittigd en kort daarna was al het materieel ter plaatse, onder leiding van de bevelhebber Achtergael en de onderluitenant Vanderbeken.

Het vuur was inderdaad aan het Indisch Paleis ontstaan, dichtbij de brug van de spoorwegviaduct gelegen. Het was met bliksemsnelheid overgelopen naar het aanpalend Duits drank- en spijshuis *Zillertal* en in 3 tot 4 minuten tijd vormden beide instellingen enkel één uitgestrekte vuurpoel.

Onze brandweer beperkte dus haar pogingen tot het vrijwaren van de naburige gebouwen en voornamelijk het *Paleis der Schone Kunsten* dat in de onmiddellijke nabijheid is gelegen, slechts van het brandend Indisch gebouw gescheiden door een valse dubbele muur. Na een twintigtal minuten werk slaagden een tiental spuiten er in het vuur te omschrijven.

Bij het uitbarsten van de brand deed zich in de Natiënlaan een geweldige schrik voor. Verbruikers, tentoonstellers en bezoekers vluchtten overhaast de brandende inrichtingen uit. Enkele vrouwen vielen zelfs buiten kennis, zo erg waren zij geschrokken bij de roep *Brand!* of het bemerken van de vlammen

die met een geweldige snelheid om zich heen grepen.

Zeker ogenblik vreesde men dat het *Paleis der Schone Kunsten* mee de prooi der vlammen zou worden. Het dak en de gevels werden onmiddellijk besproeid. Vier zalen werden ontruimd. De schilderijen werden overgebracht naar zalen die verder van de ramp afgelegen zijn.

Met de spuiten in het paviljoen bevochtigde men langs binnen de muren die op het brandend perceel uitgaven. Enkele vlammetjes en vuursprokkels werden door een kleine bries meegevoerd naar de overzijde van de Natiënlaan en vielen op de Engelse afdeling neer. Door het bevochtigen van het dak is daar wat waterschade.

Van het *Paleis van Indië*, een soort bazar, het *Zillertal* en een nog onbetrokken gebouw dat er aan paalde, blijft niets meer over dan wat as.

Het bestuur van het Indisch paleis geeft een schade aan van 200 000 frank. De tentoonstellende verkopers hebben maar enkele reeds beschadigde tapijten uit de vlammen kunnen redden.

Om 6 uur 20 was alle gevaar geweken. Voorzichtigheidshalve bleef echter een post nog geruime tijd ter plaatse.

Onmiddellijk werd een onderzoek ingesteld om de oorzaak van de brand te kennen en dat liet toe ze als volgt vast te stellen. Achter het *Zillertal* en palend aan het Indisch Paleis was dichtbij de keuken een kleine ruimte welke diende als bergplaats voor de vuilnis van de inrichting. Men heeft de overtuiging dat het vuur op die plaats is ontstaan. Alles is door een Engelse compagnie verzekerd.

De politie, onder de bevelen van oppercommissaris Van Wesemael, hulpcommissaris Van Herreweghe en commissaris Piron zag zich verplicht beroep te doen op het leger. Twee piketten van het tweede linieregiment en één van het eerste, samen 200 man sterk, kwamen onder bevel van kolonel Lammers hulp bieden.

Sommige bezoekers namen radeloos de vlucht. In de Engelse afdeling vergaten ouders zelfs hun 2-jarig kind dat op een bank ingesluimerd was...

Dadelijk ving het opruimen van de puinen aan. Het *Uitvoerend Comité* heeft maatregelen genomen om zo ras mogelijk andere gebouwen te doen oprichten die tot schietbaan zullen dienen.

28 mei 1913

Maandag 2 juni is er om 2 uur 30 de officiële opening van het *Paleis der Bouwkunde* door de heer minister van wetenschappen en kunst en om 4 uur van het *Hedendaags Dorp*, onder het voorzitterschap van de heer minister van landbouw. Op 3 juni zal de opening van het *Krijgsdiorama* geschieden en op

7 juni van het Salon van de *Diamant* door de heer minister van nijverheid. De inhuldigingen volgen elkander snel op en men mag bepaald hopen dat binnen een paar weken heel de *Wereldfoor* gereed zal wezen. Donderdag 5 juni komt koning Albert de Franse en Engelse afdeling bezoeken.

30 mei 1913

Aan het politiecommissariaat dat gevestigd is in een bijgebouw van het postbureau, zijn twee adjunct-commissarissen gehecht. De nachtwacht wordt gedaan door 25 manschappen. Ze zijn gewapend met een revolver en hebben ieder een hond. Zij staan altijd op dezelfde post, opdat zij de plaats goed zouden kennen. Nachtronden door 24 gendarmen in burgerkleding versterken nog de dienst.

Buiten de afsluiting van de tentoonstelling wordt de wacht uitgeoefend door een brigadier, zes agenten-wielrijders en tien nachtwakers met honden.

Het park wordt om middernacht gesloten. In de Erelaan en de Natiënlaan wordt men na 11 uur niet meer toegelaten. De elektrische verlichting wordt om 11 uur 50 gedoofd en al de gestichten moeten ontruimd worden.

1 juni 1913

De boksmatch Wells - Carpentier, het *Europees Kampioenaat voor Zwaargewichten*, werd zeer spectaculair beslecht. Te Gent werden 9 200 kaarten verkocht. Samen met de ontvangsten uit de verkooppunten te Parijs, Londen, Brussel en Antwerpen wordt de ontvangst op 250 000 frank geschat.

De grote match in het *Feestpaleis* werd zeer hardnekkige ingezet. In de eerste *round* bracht Wells Carpentier geweldige borststoten toe, zodat Carpentier weldra ten gronde viel. Hij bleef 9 seconden liggen, om dan krachtdadig te hernemen.

In de tweede ronde waren er geweldige aanvallen aan beide kanten, terwijl de strijders echter hun koelbloedigheid behielden. Carpentier ging nog steeds voor enkele stonden ten gronde.

In de derde match ontweek Carpentier de aanvallen van Wells en viel nu zelf duchtig aan. In de vierde *round* bestookte Carpentier Wells met krachtige vuistkampen. Eensklaps trof hij hem in de maagstreek en de Engelse reus viel *knock-out* ten gronde, waar hij 16 seconden bewegingloos bleef liggen. De overwinning van de Franse kampioen werd fel toegejuicht.

Met de luchtvlieger Henri Crombez waren afspraken gemaakt om de fotografische platen van het Sint-Denijsplein naar Brussel over te vliegen.

3 juni 1913

Het *Senegalees Dorp*, de attractie gevestigd tegen de normaalschool, is voorwaar één der zonderlingste delen van de *Wereldtentoonstelling*. Al degenen die het bezocht hebben zijn het eens om dat te verklaren.

Men ziet daar door de 150 inwoners allerlei streken uitoefenen en het is volstrekt een schouwspel voor families. Men mag er zonder achterdocht met kinderen heen gaan, want voor hun is het nog leerzamer.

Het *Uitvoerend Comité* heeft beslist dat degenen die in het bezit zijn van een abonnement als lid van een maatschappij of van een werkersabonnement, maar 50 centiemen ingang zullen betalen om het zo belangrijk dorp te bezoeken.

4 juni 1913

De heer Frederik Van Eeden, letterkundige en bestuurder van het Amsterdamse tijdschrift *De Gids*, zal donderdag om 3 uur in de grote bovenzaal naast het restaurant *Azalea* een voordracht geven over de nieuwe Nederlandse dichtkunst.

6 juni 1913

Niettegenstaande het onzeker weder verdrong zich een dichte menigte in de omtrek van de Erekoer voor het koninklijk bezoek aan de *Wereldtentoonstelling*. Om 10 uur stopte in Gent-Sint-Pieters een trein uit Brussel waar een koninklijke berline aan gekoppeld was. Z. M. stapte het rijtuig uit met zijn gevolg. In de statie ging alles er zeer eenvoudig aan toe. Niet het minste ceremonieel had er plaats.

De vorst stapte in zijn prachtige gesloten auto, opzettelijk overgebracht uit Brussel, die hem en zijn gevolg langs de Clementinalaan en de Kortrijksesteenweg naar de monumentale ingang bracht, waar een eredienst was ingericht door de politie.

De vorst werd in het *Eresalon* ontvangen door de heren Jan de Hemptinne, algemene commissaris van de regering en Cooreman en Braun, voorzitters van het *Uitvoerend Comité*.

Hij verklaarde zich verrukt over de heerlijke *Erekoer*. Z. M. ging de hallen van de Belgische afdeling binnen langs het *Salon van de Monumentale Kunsten*, dat hij officieel opende. Aan zijn omgeving verzocht hij steeds om inlichtingen. Hij kuierde er rond tot de klok middag aanwees.

Z. M. verliet de Belgische afdeling en de twee auto's met de koning, zijn ge-

volg en de heren van het *Uitvoerend Comité* tuften naar de *Gemeenteplaats* voor een vluchtig bezoek aan de paviljoenen van de steden Brussel, Antwerpen en Luik.

In het kleine salon van het *Uitvoerend Comité* zette de koning zich stipt om 12 uur 30 aan tafel om het ontbijt te nuttigen. Enkel vijf disgenoten waren aangezeten. Om 1 uur 15 zette de koning zijn bezoek voort aan de vreemde afdelingen Frankrijk, Engeland, Perzië, Italië, Holland en Duitsland.

Op het ogenblik dat de koning de Franse hal binnentrad overhandigde de heer Marraud, algemene commissaris, een toegenegenheidstelegram van de president der Franse republiek, waarin het Belgisch staatshoofd welkom werd gewenst. Aan de Engelse afdeling juichte een groep *Sea-Scouts* de vorst geestdriftig toe.

Op het ogenblik dat het bezoek aan het Hollands paviljoen op zijn einde liep, kwam er plots beweging onder het volk. *Prins Leopold* is daar! hoorde men. En inderdaad, vergezeld van de bevelhebber De Groote verscheen de jeugdige prins, op Engelse wijze gekleed en met een matrozenbaret op het hoofd. De hoge gasten vertrokken om 5 uur 40 langs Gent-Sint-Pieters.

8 juni 1913

Een jongeling van 16 jaar oud is in de *Wereldtentoonstelling* wegens landloperij aangehouden. Het onderzoek bewees dat het ventje vier maanden lang op de terreinen verbleven had, bijna zonder ze te verlaten. Hij was gekleed als schildersgast en soms ging hij langs de Sint-Pieters-Aalststraat in en uit onder het voorwendsel boodschappen te moeten doen voor zijn baas.

De knaap leefde intussen van de overschotten die hij vond in de restaurants en koffiehuisen van *Oud-Vlaanderen*. Hij werd verrast toen hij over de afsluiting krom van de twee huizen die onlangs afbrandden en waar hij in de puinen juwelen of ander goed hoopte te vinden.

9 juni 1913

Het schepencollege zal een toelichting aanbieden om het reglement op de rondleurers te wijzigen. Sedert de opening van de Wereldfoor is er in de wijk van Sint-Pieters-Aalst een ware inval van dergelijke lieden.

De *Wereldtentoonstelling* nadert eindelijk haar voltooiing. In de afdelingen waar men nog achterop is wordt buitengewoon druk gearbeid om toch in de loop van de maand juni gereed te komen, zodat tegen 1 juli alles volkomen in orde zal zijn.

- zondag 15 juni inhuldiging van de afdelingen van Guatemala, Argentinië, Boliviaë en Californië;
- maandag 16 juni om 3 uur officiële inhuldiging van de *Hal der Machines*, de afdeling van de kleine werktuigen en het *Palais des Lumières*;
- dinsdag 17 juni opening van de militaire afdeling en de tentoonstelling van de oude kunst in het park;
- donderdag 19 juni inhuldiging van het *Paleis van Perzië*;
- zaterdag 21 juni opening van het *Paviljoen van Denemarken*;
- op 28 juni de afdelingen van Japan en Oostenrijk

14 juni 1913

Gisteren is de bronzen beeldgroep die graaf de Lalaing aan de stad heeft geschonken op de plaats van bestemming gebracht, aan de hoek van de Kortrijksesteenweg en de Citadellaan. Men is met de opstelling begonnen.

Het is een allegorische groep die *De Schelde* verbeeldt door een krachtig mansfiguur en *De Leie* door een bevallig vrouwenbeeld. De bijriviertjes zijn voorgesteld door kindertjes. Het geheel maakt een grootse indruk. Graaf de Lalaing heeft aan onze stad reeds verscheidene giften gedaan, waaronder beeldhouwwerken en schilderijen.

15 juni 1913

Het staat bepaald vast dat we een tweede hofbouwtenoonstelling krijgen, verzorgd door de *Van Houtte's Kring*, die voor de vijfjaarlijkse *Floralien* niet zal moeten onderdoen. Dit blijkt ten volle uit de bijtredingen en het lijkt geen twijfel meer dat het *Feestpaleis* van 9 tot 17 augustus andermaal in een reusachtige tuin zal herschapen worden.

16 juni 1913

Op 19 juni zal in het *Senegalees Dorp* een doop plaatshebben! Ziedaar een zeker niet alledaagse gelegenheid om de zwarten volop in feest te zien. *Mamadou Lam* is geboren aan boord van de pakketboot *Aminal Excelmans* die de stam naar de Gentse tentoonstelling overbracht.

De doop is voor de Mohammedaan het eerste bedrijf dat hem aan de Islam bindt. De *Marabout* of opperpriester zal in de moskee van het dorp de plechtigheid leiden. De heer Chonus die de inrichting beheert welke aan het dorp paalt en mevrouw Buchet die veel belang stelt in het kleine zwartje, zullen peter en meter zijn.

17 juni 1913

Gisternamiddag rond 5 uur wilde de heer Lancksweert, contrabassist bij het orkest van de tentoonstelling, op het treintje Decauville stappen om zich naar de kiosk nabij het *Paleis van de Congo* te begeven. Hij miste de loopplank en geraakte onder de wielen, waardoor hij een voet werd afgereden. De ongelukkige werd dadelijk door de dienst van het *Rode Kruis* verzorgd. Zijn toestand is ernstig.

Ter gelegenheid van de komst van Z. M. de koning te Gent op 22 juni, bereidt het *Uitvoerend Comité* een ophefmakend gala-kunstfeest voor in de grote zaal van het Feestpaleis. Het zal plaatshebben om 9 uur 's avonds.

Men zal er de gelegenheid hebben beroemde artiesten toe te juichen, zoals Noté van de *Opéra de Paris*, Journit, Dubois, Sylvain en Carbelly, ook mevrouw Delma van de *Opéra Comique de Paris* en mevrouw Sylvain van de *Comédie Française*.

Mejuffer Lea Piron en de heer Meunier, eerste rollen van het ballet van de *Opéra de Paris*, zijn aangeworven om oude dansen van 1830 uit te voeren. De prijzen der plaatsen zijn derwijze gesteld, dat zij in het bereik vallen van alle beurzen. De duurste bedragen 10 frank, de geringste 50 centiemen.

19 juni 1913

De bewoners van de Kortrijksesteenweg verzoeken de opname van de volgende protestbrief.

“Wij vernemen dat ter gelegenheid van de *Blijde Intrede* van onze koning de te volgen weg gans gewijzigd is geworden en in plaats van langs de brede, koninklijke steenweg te gaan tot aan de grootse ingang, men zinnens is Z. M. te geleiden langs een onbeduidende ingangspoort.

Het zou gepaster zijn Z. M. eens de schone hoofdingang en de Erelaan te laten bewonderen. Aldus zou men tevens aan de bevolking de gelegenheid geven hun vorst toe te juichen op een plaats waar ruimte genoeg is voor duizenden toeschouwers.”

22 juni 1913

Het kunstconcert dat gisteren in het *Feestpaleis* plaats greep had zeer veel volk uitgelokt, niet te verwonderen met het aangekondigd programma. Het orkest speelde met veel samenhang de openingsstukken van *Guillaume Tell* en

Freischütz.

De talrijke schare artiesten die hun medewerking verleenden bekwamen een grote en welverdiende bijval, maar vooral onze gewezen stadsgenoot, de heer Noté, wist de toehoorders in begeestering te brengen.

Een jammerlijk feit dreigde op zeker ogenblik het concert te verstoren. Een groep *Flaminganten* kwam namelijk naast de zaal *De Vlaamse Leeuw* en *De Leeuwen dansen* zingen, zo luid, dat het tot in de feestzaal doordrong en de artiesten die aan de beurt waren van hun stuk bracht. Uiteindelijk dreven de aanwezige toezichters de betogers uiteen.

Uren tevoren, bij het bezoek van Z. M. de koning aan de stad, had op de Korenmarkt reeds een betoging van de *Vlaamse Kringen* plaatsgehad. Strooi-briefjes werden in de rijtuigen geworpen met de volgende inhoud:

“Wij, Vlaamse bevolking, worden behandeld als vreemdelingen in ons eigen land. Als dit zo voortduren zal, waren wij beter nooit van Nederland gescheiden geworden, want dan hadden wij reeds lang een Vlaamse hogeschool en zouden wij als gelijken behandeld zijn geweest.

De koning zal van het bestuur van zijn land eisen, dat alle Belgen op dezelfde voet worden behandeld.”

23 juni 1913

Zaterdagavond had rond 8 uur een nieuw ongeluk plaats op de *Scenic Railway*. Drie wagonnetjes waren aan het rollen, toen voor één daarvan bij het omhoog rijden de kabel niet werkte, zodat het achterwaarts de helling afliep. In de kromming botste het op de andere, waardoor ze alle uit het spoor werden geslingerd. Gegil en wanhoopskreten waren vermengd met het lawaai van de botsing.

Seffens werden politie maatregelen genomen, de dienst van het *Rode Kruis* verwittigd en de zes gekwetsten ter plaatse verzorgd of naar het lazaret in de tentoonstelling overgebracht. Het parket heeft een onderzoek ingesteld.

27 juni 1913

Met genoegen stellen wij vast dat *MAX*, de gekende firma van de Gentse foor, er aan gehouden heeft deel te nemen aan het wellukken van de attracties in het park.

Op maandag 30 juni zal nog de officiële inhuldiging plaatshebben van de middenpost van het *Rode Kruis*, afdeling Gent en op zaterdag 5 juli van de afdeling der Verenigde Staten van Amerika.

Die dag zal onze *Wereldfoor* het bezoek ontvangen van 45 senatoren en 60 volksvertegenwoordigers uit Frankrijk.

De inhuldiging van het *Paviljoen van Oostende* is tot 11 juli uitgesteld.

28 juni 1913

De *Flaminganten* hebben een plakbrief doen verschijnen over de opstoot die zondag plaats had in de feestzaal van het *Hofbouwpaleis*, waarbij enkelen onder hen slagen opliepen. Zij zeggen dat zij alleen als teken van protestatie tussen het derde en het vierde nummer van het concert een strofe van De *Vlaamse Leeuw* wilden aanheffen en daarna de zaal verlaten.

De betoging was volgens hun zeggen ingericht omdat het *Algemeen Bestuur* de uitvoering van het oratorium *De Schelde* van Peter Benoit had tegengewerkt.

Het inrichtingscomitee van het zevende *Vlaams Rechtskundig Congres* dat te Gent zal gehouden worden van 20 tot 22 juli verklaart dat de deelnemers aan het congres geenszins solidair zijn met de betoging van zondag laatstleden tijdens het Frans kunstfeest.

De heer burgemeester heeft in de zitting van de stedelijke raad mededeling gedaan van het besluit dat het politiereglement op de schouwburgen uitbreidt tot de *Wereldtentoonstelling*. Aldus wordt het op straf van boete verboden in de lokalen door welkdanige betoging ook, ruststoornis te veroorzaken.

Hij voegde er aan toe tot deze maatregel gedwongen te zijn door het jammerlijk voorval dat iedereen kent en zich tijdens het Frans concert voordeed. Aan deze betoging werd teveel belang gehecht en zij is bovendien door alle weldenkende Vlamingen en de Vlaamse drukpers streng veroordeeld geworden. Het ware dus onnodig daar langer over uit te wijden.

ERIK DE KEUKELEIRE

Fragmenten uit "De Wereldtentoonstelling van Gent in 1913 - 1896-1920" - 352 pagina's - 2004 - uitgave in eigen beheer.